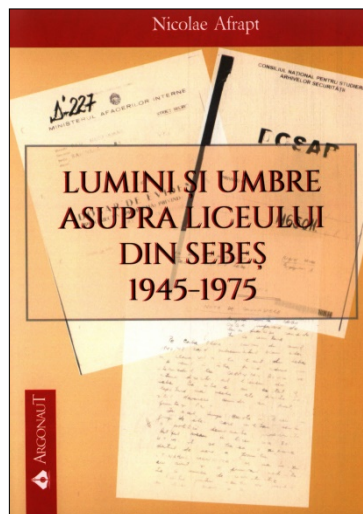

Nicolae Afrapt, *Lumini și umbre asupra Liceului din Sebeș 1945-1975*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2019, 177 p.

Lucrarea *Lumini și umbre asupra Liceului din Sebeș 1945-1975* este structurată în cinci capitole și debutează cu cel intitulat *Elevi și profesori sub semnul luptei de clasă*, capitol în care este prezentată atmosfera existentă în școlile din zonă în anii de după cel de-al Doilea Război Mondial, caracterizată prin ingerințele brutale ale regimului comunist, nou-instalat, acțiuni menite a pregăti creuzetul în care să se „oțelească” omul nou, omul socialist. Pentru a enumera doar câteva dintre aceste ingerințe, amintim: eliminarea cadrelor didactice care nu acceptau politica partidului, înființarea în școli a unor organizații ale Uniunii Tineretului Muncitoresc sau intervenția, la propriu și brutală, a Securității și Miliției în școli, anchetând și arestând elevii și cadrele didactice.

Toate aceste ingerințe s-au manifestat și în cazul Liceului din Sebeș, autorul cărții începându-și argumentarea prin citarea unui document din arhiva Consiliului Național pentru Studiarea Arhivelor Securității, referitor la profesoara Olga Caba, în care un fost elev al instituției, locotenentul de Securitate Emil Oltean, dădea informații despre aceasta, „înfierându-o” cu „mânie proletară”, și acuzând-o de cosmopolitism și, mai grav, de filoccidentalism, propunând totodată racolarea ei ca informator.

Un alt aspect abordat a fost desființarea liceului în luna septembrie 1948, urmată de exodul elevilor din Sebeș la liceele din Orăștie și din Alba Iulia, instituții de învățământ în care atmosfera era la fel de sumbră ca și la Sebeș. Surprinde spiritul de frondă al elevilor sebeșeni, și nu numai, care, sub imboldul tinereții, se aruncă orbește, înrolându-se în Liga Anticomunistă, lucru care le-au adus ani grei de închisoare, demers urmat și de alte acțiuni considerate de noul regim drept ostile. Se derulează în fața cititorului întâmplări, uneori hazlii, dar întotdeauna încheiate tragic, în care au fost implicați elevii din Sebeș, acțiuni considerate de organele de Securitate: „[...] acte de diversiune îndreptate împotriva regimului de Democrație Populară”. Ele sunt interesante, deoarece permit cititorului să pătrundă în mintea întortocheată a agenților Securității, această instituție represivă a statului român, care și-a pus amprenta vreme de aproape jumătate de secol asupra vieții românilor.

Urmează relatări privind așa-zisele cazuri de „otrăvire” de la liceele din județ, în realitate toxiinfecții alimentare, care au fost anchetate de Miliție și de Securitate, deoarece trebuiau eliminați profesori sau directori care deranjau și erau pretextul ideal pentru a găsi vinovați.

Cel de-al doilea capitol, intitulat *Chiar și doamna profesoară Leibli a fost arestată!*, relatează întâmplarea tragică căreia i-a căzut victimă o viitoare profesoară a liceului din Sebeș, pe atunci elevă. Pretextul a fost distrugerea în 2 februarie 1950 a tablourilor membrilor Biroului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, aflate în dormitorul nr. 1 al liceului de fete, gest de revoltă adolescentină, care a avut urmări tragice pentru destinul multora dintre cei implicați, fără voia lor, în acest eveniment, care a căpătat pentru organele de anchetă proporții epice. În acest context, tânăra Silvia Simtea, viitoarea doamnă profesor Silvia Leibli, a fost luată de acasă și reținută în arestul Securității din Sibiu timp de șapte luni, doar pentru vina de a-și fi vizitat o colegă în acel dormitor, cu scopul de a învăța împreună pentru teza la istorie, întrucât ea nu avea manual. Omul potrivit la locul nepotrivit!

De ce se răzvrătea meru colegul meu Viorel Candid Lie, este cel de-al treilea capitol, în care autorul relatează primul său contact cu Școala Medie Mixtă de 11 ani din Sebeș, în anul 1959, eveniment cu prilejul căruia Nicolae Afrapt creionează portretul colegului său mai mare, Viorel Lie, așa cum l-a perceput el în acei ani. Viorel Lie a dispărut misterios din rândul elevilor de la liceul sebeșean. L-a reîntâlnit după 1989, în persoană, iar cu prilejul documentării pentru volumul de față, l-a întâlnit în dosarele de urmărire informativă din arhiva CNSAS. Ne prezintă, în antiteză cu opinia autorului, portretul lui Viorel Lie întocmit către ofițerii și informatorii Securității, care-l catalogau drept un răzvrătit cu caracter zeflemitor, care refuza să participe până și la acțiunile din instituția unde lucra ca inginer, cu excepția acelor evenimente care implicau și consumul de alcool. Un om egoist și clevetitor, vulgar în exprimarea față de colegi, recunoscând însă în unanimitate calitățile sale profesionale. Autorul și-a pus întrebarea de ce era urmărit și de ce prezenta un comportament considerat deviant? Tot el ne dă răspunsul prezentând o scurtă biografie a tatălui lui Viorel Lie, preotul greco-catolic din Daia, Candid Lie, care, refuzând trecerea la ortodoxie după desființarea bisericii greco-catolice în anul 1948, a fost ucis în bătaie de Securitate ca un martir, pe când Viorel era un copilăș de doar 4 ani! În acest eveniment își au rădăcinile răzvrătirea și comportamentul socotit nepotrivit pentru idealul socialist al timpului. Urmează prezentarea dosarului de urmărire informativă a lui Viorel Candid Lie, acesta fiind urmărit până în anul 1989.

Capitolul IV, *Drumul lung și greu a lui Simion Vintilă spre Occident*, nu este decât un pretext pentru a aborda un subiect tabu înainte de 1989: libera circulație a persoanelor. Acest drept a fost îngădit în timpul regimului comunist, iar Simion Vintilă a fost unul dintre multele cazuri similare în care tinerii își riscau viața în încercarea de a evada din marea închisoare care devenise România. După o serie de întâmplări în care elevul Simion Vintilă a fost implicat și care au dus la anchetarea lui de către organele de Securitate (în speță cazul Nachtingale, expus de autor în volumul *Liceul din Sebeș 1945-1989. Profesori și elevi sub teroarea vremurilor. Aspecte și fapte*, Editura Altip, Alba Iulia, 2016), în anul 1973, este prins încercând să-și ajute un prieten să fugă în RFG, într-un mod de-a dreptul nebunesc, ascunzându-l sub prelată unui autotren turcesc care se îndrepta spre Germania. A fost exmatriculat și condamnat la cinci luni de închisoare. După eliberare, nu a fost primit înapoi la

școală, fiind obligat să „intre în câmpul muncii”. Câteva luni mai târziu a fost încorporat în vederea satisfacerii serviciului militar obligatoriu și trimis la un batalion de muncă, la Giurgiu. În tot acest timp Simion a fost urmărit, iar la satisfacerea serviciului militar dosarele sale au fost trimise la Direcția Securității Statului Alba.

După armată, a fost angajat la Cooperativa Unirea, în anul 1982 fiind iarăși anchetat pentru că a fost surprins ascultând Radio Europa Liberă. Dându-și seama de pericolul care îl paște, Simion și-a făcut autocritica, promițând să-si revizuiască atitudinea, lucru pe care aparent l-a și făcut, însă în 1989, după căderea regimului comunist, sătul de tot, s-a numărat printre primii care au părăsit țara, stabilindu-se în Suedia.

Ultimul capitol al lucrării, intitulat *Portret de torționar – colonelul Emil Oltean*, este cel în care autorul creionează caracterul acestui personaj macabru, așa cum se desprinde el din dosarele pe care le întocmea, surprinzându-l urmărind diverse persoane, pe care regimul le suspecta de activități dușmănoase, conducând anchete în cazurile unor oameni care, întâmplător sau nu, i-au fost profesori sau colegi de școală, care ajungeau în aresturile și pușcăriile regimului, și urmând un „*cursus honorum*”, de la simplu membru al Uniunii Tineretului Muncitoresc, la statutul de ofițer superior al Securității, răsplătă câștigată călcând în picioare oameni și destine.

Lucrarea se încheie cu o mărturisire emoționantă a autorului, intitulată *Sfârșitul unui capitol din viața mea profesională*, urmată de două scurte rezumate în limbile engleză și germană, de bibliografia folosită pentru întocmirea lucrării, continuată cu enumerarea fondurilor arhivistice consultate și cu ilustrația folosită.

Radu TOTOIANU*

---

* Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș, România; e-mail: rtotoianu@yahoo.com.